

Εισαγωγικές σκέψεις κατά τον συντονισμό της επιστημονικής εκδήλωσης

Συγγραφέας: Αδάμ Παπαδομάκης, Ομ. Καθηγητής Νομικής Σχολής ΑΠΘ, Δικηγόρος
Μέσο Δημοσίευσης: ΤΝΠ QUALEX, ΠοινΔικ, 1/2024 Ειδικό, σελ. - - ψηφιακό τεύχος

- Όλοι νομίζω θα συμφωνήσουμε στο ότι η παραγωγή νομοθετικού έργου συνιστά τον ακρογωνιαίο λίθο του κράτους δικαίου και προϋποθέτει υπολογίσιμη σοβαρότητα των πρωτοβουλιών εκείνων που ανασυνθέτουν και βελτιώνουν μια νομική ρύθμιση, σαφείς στοχεύσεις και κυρίως μακροπρόθεσμη ποιινή.
- Εκείνο οπωσδήποτε που αποτελεί γεγονός καταθλιπτικό τα τελευταία χρόνια ήταν οι αποσπασματικές και συχνά πρόχειρες τροποποιήσεις της ποινικής νομοθεσίας, αφού κινούνταν στην ψευδαίσθηση της επιτάχυνσης.
- Μια συνολική και ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση προέκυψε βέβαια με τους νέους Ποινικούς Κώδικες (2019), οι οποίοι επιχείρησαν να δώσουν απάντηση στην ανάγκη της ανανέωσης, του εκσυγχρονισμού και της νέας αντίληψης που πρέπει να χαρακτηρίζουν το σύγχρονο ποινικό φαινόμενο. Ωστόσο και οι νέοι Κώδικες δεν έμειναν αλώβητοι από την «κακοδαιμονία» του σύγχρονου τρόπου βιαστικής και αμέθοδης νομοθέτησης που συχνά ακυρώνει ή διαστρέφει τον ρόλο και την εκφραστική δομή ενός σύγχρονου Κώδικα. Η σχετική νομοθετική πρωτοβουλία εδώ βαρύνεται από την σπουδή της να περατώσει όπως- όπως το έργο της, ενώ δεν έλειψαν οι άγουροι νεωτερισμοί αλλά και οι μεθοδολογικές αστοχίες.
- Έτσι, σε μικρό χρόνο επείγουσα προέκυψε η ανάγκη για νομοθετική εξομάλυνση και αποκατάσταση των αστοχιών, των παραδρομών και κυρίως των αντιφάσεων μεταξύ του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Προϊόν της νομοθέτησης αυτής ήταν ο πρώτος «διορθωτικός» νόμος 4637/2019. Εδώ και μέσα στην κατάσταση θολής ρευστότητας κάποιοι «μερίμνησαν» ώστε μόνο η κακουργηματική απιστία των τραπεζών να διώκεται κατ' έγκληση! Στην ορθή κατεύθυνση κατάρτησης της σχετικής ρύθμισης κινείται το σχέδιο Νόμου.
- Στη συνέχεια και ενώ θα ανέμενε κανείς οι νέοι Κώδικες να αποτελέσουν αντικείμενο δικαιοδοτικής παραγωγής της νομολογίας επιχειρήθηκε με ένα δεύτερο «διορθωτικό» νόμο μια, εκτεταμένη τώρα, τροποποίηση, η οποία μετουσιώθηκε στο ν. 4855/2021 και ανέτρεψε σχεδόν την «φυσιγνωμία» των νέων ποινικών Κωδίκων.
- Τότε ωστόσο παρακολουθήσαμε με απορία και έκπληξη ότι στην φάση κυοφορίας του ως άνω τροποποιητικού νόμου εγκαινιάστηκε και μια νέα ανομολόγητη και μάλλον εξεζητημένη πρακτική. Πρόκειται για την *επικοινωνιακή διαδικασία νομοθέτησης*, στο πλαίσιο της οποίας οι υπέρμαχοι της αυστηρότητας (αρμόδιοι ή μη αδιάφορο) αξίωναν την τροποποίηση των ποινών προς το αυστηρότερο κάθε φορά που η ελληνική κοινωνία συγκλονιζόταν από ένα έγκλημα. Πιστεύω και εκτιμώ ότι δεν είναι δουλειά του νομοθέτη να τακτοποιεί την ευμετάβλητη ποινική επικαιρότητα, ενώ και το τιμωρητικό κρεσέντο που άρχισε να προβάλλει ως απαίτηση του «περί δικαίου αισθήματος» συνιστά μια ανιστόρητη έκφραση τιμωρητικού λαϊκισμού και κουτοπόνηρη υποκρισία.
- Ήδη τώρα με το Σχέδιο νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης για τροποποίηση των Ποινικών Κωδίκων, που ως σημεία αιχμής έχει την επιτάχυνση και την βελτίωση της ποιότητας της απονεμόμενης δικαιοσύνης, με επίκληση και της ανάγκης προστασίας του θύματος, χωρίς πάντως να λείπει και εδώ μια προδιάθεση για σύνδεση της νομοθέτησης με την τρέχουσα ποινική επικαιρότητα, επιχειρείται άλλη μια ανατροπή, η οποία, αφενός μεν σηματοδοτεί την «εκρίζωση» των Ποινικών Κωδίκων του 2019, αφετέρου δε παρεμβαίνει δραστικά τόσο στην αναδιαμόρφωση (προς το αυστηρότερο) των ορίων των ποινικών κυρώσεων και του τρόπου έκτισής τους, όσο και στον πυρήνα της ποινικής διαδικασίας. Θα περιορισθώ, λόγω της κατανομής που κάναμε με την κ. *Ε. Συμεωνίδου –Καστανίδου*, η οποία θα αναφερθεί σε κρίσιμα ζητήματα του ποινικού δικαίου, στο χώρο της Ποινικής Δικονομίας. Η Ποινική Δικονομία συνιστά ως γνωστόν την εγγύηση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, *μαζί με εκείνα βεβαίως και του θύματος*, και δεν μπορεί να υπόκειται σε νομοθετικές στρεβλώσεις ούτε και να επιδέχεται παραμορφώσεις.
- Θα δοκιμάσω, λοιπόν, περιορίζοντας στο μέτρο του δυνατού, την *επιστημονικά υποψιασμένη* προαντίληψή μου ως προς το επίμαχο νομοσχέδιο, διατυπώνοντας κατ' αρχήν κάποια σχετικά και κατά την άποψή μου,

διερευνητικά ερωτήματα:

1) Η άμετρη διεύρυνση των «μονομελών δικαστηρίων» πόσο συμβάλλει στην επίτευξη σύμμετρης ισορροπίας μεταξύ ταχύτητας και εγγυήσεων ευθυκρισίας. Η κοινή λογική μάλιστα ρωτά: Με μόνη την εξοικονόμηση δικαστών, χωρίς συνεκτίμηση της οργανωτικής δομής των δικαστηρίων και ιδίως του αριθμού των διαθέσιμων εισαγγελέων και γραμματέων και κυρίως των διαθέσιμων αιθουσών, μπορεί να εξασφαλισθεί η επιτάχυνση; Έπειτα και η ίδια η μεταφορά σοβαρών πλημμελημάτων στα μονομελή πλημμελειοδικεία μήπως επιβαρύνει καθ' υπερβολή τον δικαιοδοτικό ρόλο του ενός δικαστή ενώ παράλληλα στερεί από τον κατηγορούμενο το δικαίωμα να παράσχει εξηγήσεις στο πλαίσιο προκαταρκτικής εξέτασης;

2) Η συρρίκνωση των δικαστικών συμβουλίων για ένα μεγάλο αριθμό κακουργημάτων και η εντεύθεν εξασφάλιση της «γρήγορης παραπομπής» με τη σύμπραξη Εισαγγελέα και Προέδρου Εφετών μήπως, πέρα από τον ακρωτηριασμό δικαιωμάτων του κατηγορουμένου [ο οποίος με ένα χαρτί- κλητήριο θέσπισμα θα οδηγείται στο ακροατήριο], «μεταθέτει» την καθυστέρηση της προδικασίας στο ακροατήριο; Και όχι μόνο αυτό. Μήπως στην πράξη θα δυσχεραίνεται και το έργο των δικαστών και ιδίως του ενός εφέτη, καθώς δεν θα υποβοηθείται από το βούλευμα που όπως γνωρίζουμε παρέχει μια πρώτη αποδεικτική εικόνα της υπόθεσης.

3) Αλλά και η δικονομική μεταχείριση των καταθέσεων των αστυνομικών [και άλλων ανακριτικών υπαλλήλων] που δόθηκαν στην προδικασία, ως αναγνωστέων εγγράφων, ίσως υποθάλπει την αστυνομική αυθαιρεσία και νομιμοποιεί πρακτικές που λειτουργούν σε βάρος του κατηγορουμένου, κατά πρόδηλη παράβαση της ίδιας της ΕΣΔΑ.

4) Η έννοια του «ανώτερου» δικαστηρίου στο πλαίσιο των ενδίκων μέσων μπορεί να παρακάμπτει την αριθμητική υπεροχή των μελών που το συνθέτουν και να προσδιορίζεται με κριτήριο την αρχαιότητα των μελών του; Μιλάμε προφανώς για το Τριμελές Εφετείο, το οποίο μετά την επιχειρούμενη κατάργηση του Πενταμελούς Εφετείου, θα δικάζει το ίδιο τις εφέσεις άλλου Τριμελούς Εφετείου.

5) Και φυσικά ο δραστικός περιορισμός του δικαιοδοτικού ρόλου των ενόρκων πόσο συμβατός είναι με τη θεσμοθετημένη και συνταγματικά κατοχυρωμένη λειτουργία των μικτών ορκωτών, στα οποία αναγνωρίζεται το τεκμήριο αρμοδιότητας για την εκδίκαση των κακουργημάτων.

6) Τέλος και ο ασφικτικός περιορισμός της αναβολής με κριτήρια μάλλον δυσπιστίας στους παράγοντες της ποινικής διαδικασίας και χωρίς την παράλληλη μέριμνα για την προώθηση της οργανωτικής λειτουργίας της ποινικής δικαιοσύνης πόσο εγγυάται την επιτάχυνση;

Είναι προφανές, υποθέτω, ότι λόγω του εισαγωγικού χαρακτήρα της τοποθέτησής μου δεν θα απαντήσω στα ερωτήματα αυτά, στη διατύπωση των οποίων άλλωστε εμπεριέχονται ίσως κάποιες προκαταβολικές υποψίες.

Απαντήσεις, στα ερωτήματα αυτά αλλά και σε άλλα θα έχουμε την ευκαιρία να ακούσουμε από τους Εισηγητές της εκδήλωσης, γι' αυτό και δίνουμε αμέσως τον λόγο σε αυτούς.